ރަމަޟާން މަހު ރޯދަ

رمضان كريم

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ

كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ

لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ

އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ!

ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ފަރުޟުކުރެވުނު

ފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވެސް ރޯދަ ފަރުޟު ކުރެވިއްޖެއެވެ.

(އެއީ) ތިޔަބައިމީހުން ތަޤްވާވެތި ވުމަށްޓަކައެވެ.

ޙިދުސީ ޝަހީދު ޢަބްދު الله

ރަމަޟާން މަހު

ރޯދަ

بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم

ފެށުން

بسم الله، الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على خاتم الأنبياء والمرسلين نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

أما بعد:

ފަހެ، ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދައަކީ އިސްލާމްދީނުގެ ހަތަރުވަނަ ރުކުނެވެ. އިސްވެދިޔަ އުއްމަތްތަކުގެ މައްޗަށް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެއްވުނު ފަދައިން މިއުއްމަތުގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ވެސް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެއްވީ ވަރަށް ބޮޑު ހިކުމަތްތަކެއް އޮތުމާއި އަޚްލާޤީގޮތުން ފައިދާއެވެ. އަދި މާތް الله އަށް ތަޤުވާވެރިވުމަށްޓަކައެވެ. އަހަރުމެން، މިއަދުކަމުގެ މަދުސަކުރު އަސްލު ޢަމަލުކުރާ ފުރިހަމަކުރުމަށް، އަދަބުގައި ރޯދަ ހިފުމަށް ފުރިހަމަ ޢިބާދަތް ކުރެވޭނެއެވެ.

އަދިވެސް، މި ފޮތަކީ ރޯދައިގެ ޙުކުމްތަކާއި، އާދާބުތަކާއި، ސުންނަތްތަކާއި، އަދި މުހިއްމު ބައެއް އަޙްކާމުތަކުގެ މައްސަލަތައް ވަރަށް ޚުލާސާ ކުރު ގޮތަކަށް އެކުލަވާލާފައިވާ ފޮތެކެވެ. އަދި ހުއްޖަތުގެ ގޮތުން ދަލީލުތަކާއި އެކުގައި އިސްލާމްދީނާއި ޚިލާފުނުވާ ގޮތަށް ލިޔެފައިވާ ފޮތެކެވެ. ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދައާބެހޭ ސުންނަތްތަކާއި ޙުކުމްތައް އެނގުމަށް ޙުކުމްތަކާ އެއްވަރަށް މަޢުލޫމާތު ދެވިފައިވާ ފޮތެކެވެ. މި ފޮތަކީ ޝައިޚް ޞާލިޙް ބިން ފައުޒާން އަލްފައުޒާން ލިޔުއްވި ފޮތެއް ކަމަށްވާ مذكرة فقه އާއި ޝައިޚް ޞާލިޙް ބިން ފައުޒާން ލިޔުއްވި ފޮތެއް ކަމަށްވާ الملخص الفقهي އެވެ.

ހަމައެކަނި ، މި ފޮތް ލިޔުމުގެ މަޤްޞަދަކީ އަޅުގަނޑު އާއިލީގޮތުންވެސް އަދި ދީނީގޮތުން ޝަރުޢީ އަދި އެހެން ޚާއްޞަ ފޮތްތަކުން ރައްކާތެރިވާ އަމަލުތަކުގައި ހިތްވަރު ލިބުމަށް ސަބަބުވެދާނެ ޝަރުޢީ ގޮތުގައެވެ.

ދުޢާއަކީ ، މި ކުޅަ ޚިދުމަތުގެ ސަބަބުން ، ދިވެހި މުސްލިމު އުއްމަތަށް ، މިޚިދުމަތުގެ ފައިދާއާއި މަންފާ ، މާތް ﷲ މިންވަރު ކުރެއްވުމެވެ. އަދި މިނިކަމުގައި އަޅާގެ މި މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން އެ އިހާރުގެ މައްޗިޔަތާއި ދިންނުވުން މިއަދާއަކާއި މައިންބަފައިންނަށް މިންވަރު ކުރެއްވުމެވެ.

ލިޔުނީ

ޝަފީޤު އަބްދު ﷲ

8 ޝަޢުބާން 1433 ހ

28 ޖޫން 2012 މ

بسم الله الرحمن الرحيم

ރޯދަ އަކީ ކޮބާ؟

ޢަރަބި ބަހުން ރޯދައަށް ކިޔަނީ الصيام އެވެ. ސިޔާމްގެ ޢަރަބި ލުޣަވީ މާނައަކީ "الإمساك" މިއެވެ. އަލްއިމްސާކުގެ ދިވެހި މާނައަކީ ހިފުން ނުވަތަ ހިފެހެއްޓުމެވެ. ދިވެހި ބަހުގައި ސިޔާމްގެ މުރާދަކީ ރޯދަ ހިފުމެވެ.

ޝަރުޢީ އިސްތިލާހުގައި (ނުވަތަ މާނަގައި)، އެއީ މާތް الله އަށް ކުރާ އަޅުކަމެއްކަމެވެ. ފަޖުރުއުދައްސާދުވާގެ އަލިކަން ފާޅުވުމުން ފެށިގެން އިރުއޮއްސުމާދެން، ނުކައި ނުބޮއި، ޖިންސީ އެދުންތަކާއި އަދިވެސް ރޯދަ ފާސިދުކުރާތަކެތި ހުރިހައި ކަމަކުން ދުރުވެ، އެކަންކަމުން މަނާވެ ހުރުމެވެ.

ރަމަޟާންމަހު ރޯދަ ޝަރުޢުކުރެވުނީ ކޮންއިރަކު؟

ރަމަޟާންމަހު ރޯދަ މި އުއްމަތުގެ މައްޗަށް ފަރުޟުކުރެވުނީ ހިޖުރައިން 2 އަހަރުއެވެ. އެހެންކަމުން، މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم 9 ރަމަޟާންމަހު ރޯދަ ހިއްޕަވައިފައެވެ. އެހެނީ އެކަލޭގެފާނު ސުވަރުގެ ވަޑައިގަތީ ހިޖުރައިން 11 ވަނަ އަހަރުކަމުގައިވާތީއެވެ.

ނަމަވެސް، ރޯދަ ފަރުޟުކުރެވުނު ފުރަތަމަ ކޮޅު، އެއީ އިޚްތިޔާރީ ކަމެއްގެ ގޮތުގައެވެ. އެއްގޮތަކީ ރޯދަ ހިފުމެވެ. ނުވަތަ ގޮތަކީ ރޯދަ ހިފުމުގެ ބަދަލުގައި ކޮންމެ ދުވަހަކަށް މިސްކީނަކަށް ކާން ދިނުމެވެ. އެހެންކަމުން، ރޯދަ ހިފުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ހުރިމީހުންނަށް، ނުވަތަ ނިކަމެތި މިސްކީނަކަށް ކާނާދިނުމުގެ އިޚްތިޔާރު ދީފައިވެއެވެ.

ނަމަވެސް، ފަހުން މި ހުކުމް މަންސޫޚު ކުރެވުނެވެ. އެހެންކަމުން، ރޯދަ ހިފުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންވާ އެންމެން ރޯދަ ހިފުން ފަރުޟުވެގެންދިޔައެވެ. މިކަމުން އިސްތިސްނާވީ، ދާއިމީ ގޮތެއްގައި ރޯދަ ހިފުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންނުވާ މީހުންނެވެ. އެބައިމީހުންނަށް އޮތީ ކޮންމެ ދުވަހެއްގެ ބަދަލުގައި މިސްކީނަކަށް ކާން ދިނުމެވެ.

ރަމަޟާންމަހު ރޯދައިގެ ފަރުޟުއްތަކާއި ރޯދައިގެ މަޤާމާއި އަހަންމިއްޔަތު

ހ. ރޯދައިގެ މަޤާމާއި އަހަންމިއްޔަތު:

ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދައަކީ މާތް الله ފަރުޟުކުރައްވާފައިވާ ފަރުޟެކެވެ. އިސްލާމްދީނުގެ ހަތަރުވަނަ ރުކުނެވެ. މިކަމުގެ ފަރުޟުއްތަކަން ދަލީލުކުރާ ދަލީލުތަކީ ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ އާޔަތްތަކާއި މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلمގެ ހަދީޘްފުޅުތަކުންނެވެ. އަދި ހަމައެހެންމެ ، މުޅި އިސްލާމީ އުއްމަތުގެ އިޖްމާޢުންވެސް ވެއެވެ.

ރޯދައިގެ ފަރުޟުއްތަކަން އިންކާރުކުރުން މީހަކާފިރު އިއްތިފާޤުން އިޖްމާޢުވެފައިވެއެވެ. އެއީ މުރުތައްދު ކާފިރެއް ކަމަށެވެ. އެމީހަކާ ޤާޟީ އެކަމުން ތައުބާވާންޖެހެއެވެ. ތައުބާވާން އިންކާރުކުރާނަމަ ، އޭނާގެ ހައްދަކީ މުރުތައްދުގެ ގޮތުގައި ޤަތުލުކުރުމެވެ. ނަމަވެސް ، މި ހުކުމް އާއްމު މުސްލިމުންގެ ޖާހިލުކަމުގެ އިސްލާމީ ބިލާދުގެ މުޖުތަމަޢާ ކަމެވެ. އެއްވެސް ބިލާދެއްގައި އުޅޭ ބައެއް މީހުން އެކަމާ މިހެންގޮސް ބޭނުމެއް ޖަހައިގެން ނުވާނެއެވެ.

ށ. ރޯދައިގެ ފަރުޟުއްތަކުގެ ދަލީލުތައް:

މާތް الله ، ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދަ ފަރުޟުކުރައްވައިފައިވަނީ، ވަޙީކުރައްވާފައިވާ މިފަދައިންނެވެ:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ١٨٣ ﴾

البقرة: ١٨٣

މާނައީ: "އޭ އީމާންވީ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންނަށް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެއްވިފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެވިއްޖެއެވެ. (އެއީ) ތިޔަބައިމީހުން ތަޤުވާވެރި ވުމަށްޓަކައެވެ."

އަދިވެސް މާތް الله ބަޤަރާ ސޫރަތުގެ 185 ވަނަ އާޔަތުގައި ވަޙީކުރެއްވީ މިފަދައިންނެވެ:

﴿ شَهۡرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِيٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلۡقُرۡءَانُ هُدٗى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٖ مِّنَ ٱلۡهُدَىٰ وَٱلۡفُرۡقَانِۚ

فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهۡرَ فَلۡيَصُمۡهُۖ ... ﴿١٨٥﴾ ﴾

البقرة: ١٨٥

މާނައީ: "ރަމަޟާންމަހަކީ، އިންސާނުންނަށް ތެދުމަގު ދައްކައިދޭ ޤުރުއާން ބާވައިލެއްވުނު މަހެވެ. (އެއީ) މީސްތަކުންނަށް ހިދާ ތެދުމަގުގެ ކަމުގައްޔާއި ހިދާޔަތާއި، ފުރުޤާނާއި، ބާޠިލު ވަކިކޮށްދެނިވި ހެކިތަކެއްގެ ކަމުގައެވެ. ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން އެ މަހަށް ހާޟިރުވީމީހާ، އެ މަހުގެ ރޯދަ ހިފާހުށި ކަމެވެ."

ށ: ރޯދައަކީ ފަރުޟުޢިބާދަތެއް ޙަދީޘްފުޅުން:

ޔަޤީނުން ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلمގެ މަޝްހޫރު ޙަދީޘްފުޅުގެ "بني الإسلام على خمس...." ގައި ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދަ ހިމެނުއްވާފައިވެއެވެ. އެ ޙަދީޘްފުޅުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ އިސްލާމްދީން ބިނާވެގެންވަނީ ފަސްކަމެއްގެ މައްޗަށް ކަމަށެވެ. އެއީ ޝަހާދަތުގެ ދެކަލިމަ ކިޔުމާއި ، ނަމާދު ޤާއިމުކުރުމާއި ، ޒަކާތް ދިނުމާއި ، ރަމަޟާންމަހު ރޯދަ ހިފުމާއި ، ގެފުޅަށް ޙައްޖުވެރިވުމެވެ. ސަޙީޙް ބުޚާރީއާއި މުސްލިމުގައި މިޙަދީޘްފުޅު ރިވާވެގެންވެއެވެ.

ހަމައެހެންމެ، ރޯދައަކީ ފަރުޟުޢިބާދަތެއްކަމާއި މަތިވެރިކަމާއި އެކަމުގެ ބޭނުންތައް ވާޖިބުވެފައިވާ ޙަދީޘްފުޅުތަކުން ވަރަށް ގިނަ ގުނަވެފައި މަޝްހޫރުވެއެވެ. އެހެންކަމުން ، އިތުރު ޙަދީޘްފުޅުތަކުގެ ދިރާސާ މިބަހުގައި ކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ، ކުރުކޮށްލުމުގެ ނިޔަތުގައި ، އިސްލާމްބާރުކޮށްދިނުމަށް ޙަދީޘްފުޅުތައް ފުއްދައިދޭނެއެވެ.

ބ: ރޯދައަކީ ފަރުޟުޢިބާދަތެއް އުއްމަތުގެ އިޖްމާޢުން:

ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ ސަރީޙަ ދަލީލުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާވެ އުއްމަތުގެ އިޖްމާޢު ލިބިގެންވާ މުޅި މުސްލިމު އުއްމަތް ވަނީ ރޯދައަކީ ފަރުޟުކަމަށް އިޖްމާޢުވެފައެވެ. ރޯދައަކީ ފަރުޟުޢިބާދަތެއްކަމާމެދު އިޚްތިލާފެއް އުފެދިފައިނުވެއެވެ.

ރަމަޟާންމަހު ރޯދަ ވާޖިބުވަނީ ކޮން ބައެއްގެ މައްޗަށް؟

ރަމަޟާންމަހު ރޯދަ ވާޖިބުވެގެންވާ މީހުންގެ ޝަރުޠުތައް:

1 - މުސްލިމެއް ކަމުގައިވުން

2 - މުކައްލަފެއް ކަމުގައިވުން

3 - ރޯދަހިފުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ހުރި މީހެއްކަމުގައިވުން

4 - މުޤީމެއްކަމުގައިވުން (ދަތުރުވެރިއެއްކަމުގައި ނުވުން)

5 - ރޯދަ ހިފުން މަނާކުރާ ކަމެއް ކުރިމަތިވެފައި ނުވުން (ޙައިޟު ނިފާސް ފަދަ ކަމެއް)

މި 5 ޝަރުޠު އެމީހެއްގެ ކިބައިގައި ޖަމާވެއްޖެ މީހަކު ، ރަމަޟާންމަހުގެ ޖެހިގެން ރޯދަ ހިފުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ކުރިޔަށްވާގޮތަކަށް މި 5 ޝަރުޠާ ބެހޭގޮތުން ބަޔާންކޮށްލާނަމެވެ.

1 - މުސްލިމެއް ކަމުގައިވުން:

މިއީ ޝަހާދަތުގެ ދެކަލިމަ ހިތުން ޤަބޫލުކޮށް ދުލުން އިޤްރާރުވެގެން ހުރި ކޮންމެ މުސްލިމެކެވެ. އެހެންކަމުން ، ކާފަރުންގެ މައްޗަށް ރޯދަ ވާޖިބުވެގެނެއް ނުވެއެވެ. އެކަމަކު އިސްލާމްވުމަށްފަހު ދާންޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެކަން އިސްލާމްވުމަކީ ރަމަޟާންމަހުގެ ތެރޭގައި ކަމުގައިވާނަމަ ، އެ މަހުގެ ބާކީގެ ރޯދަ ޤަޟާކުރުމެއް އޭނާގެ މައްޗަކު ނުވެއެވެ. ނަމަވެސް އިސްލާމްވި ދުވަހުގެ ބާކީބައިގައި ރޯދައިގައި ހުރުމަކީ ކުރަންޖެހޭކަމެކެވެ.

2 - މުކައްލަފެއް ކަމުގައިވުން:

މިއީ ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރި ބާލިޣުވެފައިވާ ކޮންމެ މީހެކެވެ. އެއީ އަންހެނަކަށް ޙައިޟުވުމާ އަދި ފިރިހެނަކަށް އިޙްތިލާމްވުމެވެ. އަދި އެއީ އަހަރަކަށް ވިހާ އަދި މިހާރުގެ ކަލަންޑަރުން ފަނަރަ އަހަރުވުމެވެ.

ބުއްދި ސަލާމަތުން ހުރި މީހަކީ ، ކަންކަމާއި ދޭތެރޭ ވިސްނާ ފިކުރުކުރާ އަދި ފަހުމްކޮށް އެއްޗެހި ދަސްކުރުން އަސާން އަދި ފަސޭހަ މީހާއެވެ. ކުޑަކުދިން ދަސްކުރުމަށް ، ބުއްދިއާއި ގުޅިގެންވާ ވެސް ނުވެސް ކާކުރެ މީހެކެވެ. އަދި މުސްލިމުގެ ސަލާމަތުން ބުއްދި ގެއްލިފައިވާ ނުވަތަ ބުއްދިއަކަށް އަސަރުކުރާވަރުގެ ނުވާ ކަމެއް މީހެކެވެ. އެފަދަހެން ބުއްދި ފިލާފައިވާ ނުވަތަ ބުއްދިއަކަށް އަސަރުކުރާފައިވާ މީހުންގެ މައްޗަށް ރޯދަ ވާޖިބުވެގެނެއް ނުވެއެވެ. އެފަދަ މީހަކު ރޯދަ ހިފައިފިކަމަކު ، އެ ރޯދަ ސަޙީޙެއް ނުވާނެއެވެ.

ބާލިޣުވެފައިވާ މީހަކީ ، ބާލިޣުވެފައިވާ ކަމުގެ އަލާމާތެއް ފެއްޓުމުގެ ކުރިން މީހެކެވެ. އެ އަލާމާތްތަކަކީ ، ކުޑިމަތީ ފަރާތުގައި އިސްތަށި ފެޅުން ، ނުވަތަ އުމުރުން 15 އަހަރުފުރުން ، ނުވަތަ މަނި ބޭރުވުން ، އަދި އަންހެނުންނަކަށްވާނަމަ ނަމަ އެއާއި އިތުރަށް ޙައިޟުވުމެވެ. ބަރިސްލޮވާން ފެށުން، މިއެވެ.

އަޤްލުހުރުން ، ބާލިޣުނުވާ ކުޑަ ކުދިން ރޯދަ ހިފުމަކީ އަމުރުކުރެވިގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް، އެކަމަށް އާދަކުރުވުމުގެ ގޮތުން އެ ކުއްޖަކަށް ކުޅަދާނަވާ މިންވަރަކުން ރޯދަ ހިފުވުމަކީ މައިންބަފައިންގެ ޒިންމާއެއް އެކަށީގެންވާ ކަމެކެވެ. އެކުދިން ހިފާ ރޯދަ ސަޙީޙުވާނެއެވެ. އޭގެ ޘަވާބާއި ދަރުމަ ލިބޭނީ މައިންބަފައިންނަށެވެ.

3 -ރޯދަ ހިފުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ހުރި މީހެއްކަމުގައިވުން:

ރޯދަ ހިފުމަށް ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންވާ ކަމުގެ މީހަކީ ރޯދަ ހިފުން ވާޖިބުވެގެންވާ މީހެކެވެ. ރޯދަހިފުމަށް ނުކުޅެދޭ މީހުން ބެހިގެންވަނީ ދެބައިގަނޑަކަށެވެ. އެއީ:

ހ. ދުވަސްވީކަމާ ގޮތުން ރޯދަ ހިފުމަށް ނުކުޅެދޭކަމެއް ދެމިއޮތުން: މިސާލަކަށް ، މުސްކުޅިވުމުގެ ސަބަބުން ރޯދަ ނުހިފޭ ހިސާބަށް ދެރަވުން ، ނުވަތަ ފަސޭހަ ވުމުގެ އުއްމީދު ނެތް ބޮޑު ބައްޔެއް ޖެހުމުގެ ސަބަބުން ރޯދަ ހިފުމަށް ނުކުޅެދުން.

މިބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އޮތް ހުކުމަކީ ރަމަޟާންމަހުގެ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް މިސްކީނަކަށް ކާން ދިނުމެވެ. ރޯދަ ހިފުމެއް މިބައިމީހުންގެ މައްޗަކަށް ނުވެއެވެ.

މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ:

﴿ ... وَعَلَى ٱلَّذِينَ يُطِيقُونَهُۥ فِدْيَةٌ طَعَامُ ... ﴿١٨٤﴾ ﴾

البقرة: ١٨٤

މާނައީ: "އަދި އުނދަގޫކަމާއިއެކު އެކަމަށް ކުޅަދާނަވާމީހުންގެ މައްޗަށްއޮތީ (ރޯދަ ދުވަހަކަށް) ފިދުޔާ ދިނުމެވެ."

ށ. ވަގުތީ ގޮތުން ރޯދަ ހިފުމަށް ނުކުޅެދޭ ކަމެއް ދިމާވެފައިވުން: މިސާލަކަށް ، ފަސޭހަ ވުމުގެ އުއްމީދު އޮތް ބައްޔެއްގެ ސަބަބުން ރޯދަ ހިފުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ނެތް މީހާ.

މިބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އޮތީ ބަލި ފަސޭހަވަންދެން ރޯދަ ނުހިފާ މަޑުކުރުމެވެ. އަދި ބަލި ފަސޭހަވުމުން ފާއިތުވި ރޯދަތައް ޤަޟާކުރުމެވެ. (މިސްކީނުންނަށް ބަދަލުގައި ކާން ދިނުމަކީ މިބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވާ ކަމެއް ނޫނެވެ.)

މާތް الله ވަޙީކުރައްވަނީ:

﴿ ... وَمَن كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ... ﴾ ١٨٥

البقرة: ١٨٥

މާނައީ: "ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބަލިވެއްޖެއްޔާ، ނުވަތަ ދަތުރުވެރިއަކު ކަމުގައިވާނަމަ، (ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދަ ދޫކޮށްލައިފިނަމަ) އެހެން ދުވަސްތަކުން އެ އަދަދު ހަމަކުރަން ޖެހޭނެއެވެ."

4 -މުޤީމެއްކަމުގައިވުން:

މުޤީމަކީ ދަތުރުވެރިއެއްގެ ޚިލާފުން ކަނޑައެޅިގެން ތިބޭ މީހާއެވެ. އެހެންކަމުން، ދަތުރުވެރިއެއްގެ ހާލުގައި ވާނަމަ ހިނދުކޮޅު، ދަތުރުވެރިޔާގެ މައްޗަށް ރޯދަ ހިފުން ވާޖިބު ވެގެންނުވެއެވެ. ބޭނުންނަމަ ހިފިދާނެއެވެ. ރޯދަ ޞައްޙަވާނެއެވެ. އަދި ބޭނުންނަމަ ނުހިފާ ދޫކޮށްލެވިދާނެއެވެ. ނަމަވެސް، ދަތުރުވެރިއެއްގެ ހާލަތު ދިމާވުމުން، ފާއިތުވި ރޯދަތައް ޤަޟާކުރުމަކީ މިބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވާ ވާޖިބެކެވެ.

5 -ރޯދަ ހިފުން މަނާ ކުރާ ކަމެއް ދިމާވެފައި ނެތުން:

ރޯދަ މަނާ ކުރާ ކަންތައްތަކަކީ، ޙައިޟު ނިފާސް ފަދަ ކަންތައްތަކެވެ. އެހެންކަމުން، ޙައިޟު ނިފާސް ވެރިންގެ މައްޗަށް، އެހާލަތުގައި އިނދެ، ރޯދަ ހިފުމަކީ ޙަރާމްކަމެކެވެ. އަދި ނަމާދު ކުރުންވެސް އެހާލަތުގައި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ޙަރާމްވެފައިވާ ކަމެކެވެ. ހަމައެކަނި ތަފާތަކީ، ނަމާދު ފަދައިން ޤަޟާކުރަން ނުޖެހޭކަމެވެ. އެއާ ޚިލާފަށް، ޙައިޟުނިފާސްވެރިން މި ހާލަތުން ޠާހިރުވުމަށްފަހު ރޯދަ ޤަޟާކުރުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ.

ރޯދަމަސް ފަށައިގަންނަން ސާބިތުކުރާނީ ކިހިނެއް؟

ރޯދަމަސް ފަށައިގަންނަން ޘާބިތުކުރެވޭނީ ދެގޮތަކަށެވެ.

ހ. ރަމަޟާންމަހުގެ ހިލާލު ފެނުން: (1- އަދުލުވެރިއަކަށް ހިލާލު ފެނުން ނުވަތަ 2- އަދުލުވެރި މުކައްލަފަކަށް ހިލާލު ފެނިއްޖެކަމަށް ހެދި ބަސް ދިނުމުން ރޯދަމަސް ފަށައިގަތުން އެ ހިލާލުން ސާބިތުވިއެވެ.)

ށ. (ރަމަޟާންމަހުގެ ހިލާލު ސާބިތު ނުވެއްޖެނަމަ) ޝަޢުބާން މަހުގެ ތިރީސްދުވަސް ހަމަކުރުން.

މިކަމަށް އިސްތިދުލާލުކުރައްވާ މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅުގައި ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ. "**إذا رأيتم الهلال فصوموا ، وإذا رأيتموه فأفطروه ، فان غم عليكم فاقدروا له**" (رواه البخاري ومسلم). މާނައީ: "(ރަމަޟާންމަހުގެ) ހިލާލު ފެނިއްޖެނަމަ ރޯދަ ހިފާށެވެ. އަދި (ޝައްވާލުމަހުގެ) ހިލާލު ފެނުމުން ރޯދަ ހިފުން ހުއްޓާލާށެވެ. ފަހެ ، ވިލާގަނޑު ބޮވެ ، ހިލާލު ފެންނަގޮތް ނުވެއްޖެނަމަ ، އަދަދުން (ޝަޢުބާންމަހުގެ 30 ދުވަސް) ހަމަކުރާށެވެ."

ރޯދައަށް ނިޔަތް ގަތުން

މާތް الله އަށް އަޅުކަންކުރަންޖެހޭ ހުރިހައި އަޅުކަމަކީވެސް ނިޔަތުގެ މައްޗަށް ބިނާވާންޖެހޭ އަޅުކަންތަކެކެވެ. މާތް الله އަށް އެ އަޅުކަމެއް ހާލިޞްކުރަން ޖެހޭނެއެވެ. އެހެންނޫންނަމަ ، އެ އަޅުކަމުގެ ޘަވާބާއި ދަރުމައިން އެމީހަކު މަހްރޫމުވާނެއެވެ.

އެހެނީ ، އުއްމަތުގެ މާތް ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅެއްގައި ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ. "**إنما الأعمال بالنيات ، وإنما لكل امرئ ما نوى**" (رواه البخاري ومسلم) މާނައީ: "ހުރިހާ ކަމެއް ، އަމަލުތަކެއް ބިނާވެގެންވަނީ ނިޔަތުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ކޮންމެ މީހަކަށްވެސް ، ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބޭނީ އޭނާ ނިޔަތްގަތް ކަމެކެވެ." އެބަހީ ، ޘަވާބާއި ދަރުމަ ލިބޭނީ ، މާތް الله ގެ ވަޖްހުފުޅަކަން އެދިގެން އެ އަޅުކަމެއް ކޮށްފިނަމައެވެ. ދުނިޔަވީ އެއްޗަކަށް އެދިގެން ކޮށްފިނަމަ ، އޭނާއަކަށް އޭނާ އެދުނުކަމެވެ. އާޚިރަތުގެ ޘަވާބާއި ދަރުމައިން މަހްރޫމުވާނެއެވެ.

އެހެންކަމުން ، އެހެން ހުރިހައި އަޅުކަންތަކަށް ނިޔަތް ޝަރުޠުވެގެންވާ ފަދައިން ، ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދަ ހިފުމަށްވެސް ނިޔަތް ގަންނަން ޖެހޭނެއެވެ. ވާޖިބުއެއް ، ފަރުޟުއަޅުކަމެއްގެ އަދިވިދުމުގެ ކުރިން

ފަތިސްވާ ރޯދަ ހިފުމަށް ނިޔަތް ގަތުމަކީ ވާޖިބުކަމެވެ. އެހެނީ މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅުގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ މިފަދައިންނެވެ. **"من لم يبيت الصيام من الليل ، فلا صيام له"** (صحيح النسائي)

މާނައީ: "ރޯދަހިފުމަށްޓަކައި ރޭގަނޑު ނިޔަތް ނުގަންނަ މީހަކަށް ރޯދައެއް ނުވެއެވެ."

އަދި ހަމައެއްފަދައިން ، ކަނޑައެޅިގެން ހުންނަ ސުންނަތް ރޯދައެއްވެސް (ސުންނަތްވުން ވާޖިބުވެގެންވާ ހުންނަ ރޯދައެއް ، މިސާލަކަށް ، އަރަފާތު ދުވަހުގެ ރޯދަ ، އާޝޫރާ ރޯދަ ، އައްޔާމުލް ބީޟް ފަދަ ރޯދައެއް) ހިފުން ނިޔަތް ގަންނަން ޖެހެނީ ރޭގަނޑު ، އެދުވަހެއްގެ ފަޖްރު އުދަރުމުގެ ކުރިންނެވެ. ނަމަވެސް ، ކަނޑައެޅިގެން ނޫން ސުންނަތް ރޯދައެއްނަމަ ، ދުވާލު ގަޑީގައިވެސް ނިޔަތް ގަނެވިދާނެއެވެ. ނަމަވެސް ، ޝަރުޠަކީ ފަތިސްވުމުގެ ފަހުން ރޯދަ ގެއްލޭފަދަ އެއްވެސް ކަމެއް އެދުވަހު އެ މީހަކު ކޮށްފައިނުވުމެވެ.

*** ސަމާލުވާންޖެހޭ ނުކުތާ 1:**

ދަންނައެވެ. ނިޔަތުގެ މަޤާމަކީ ހިތެވެ. ރޯދަހިފުމަށް ، އެއީ ރޯދަހިފަން ހިތަށް އަރުވުމެވެ. އެހެނީ ހުރިހާ އަޢުމާލެއްގައިވެސް ނިޔަތުގެ މަޤާމަކީ ހިތެވެ. ދުލުން ނިޔަތް ކިޔުމަކީ ވާޖިބުކަމެއް ގޮތުގައި ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން ، ދީނީ ދަންނަބޭކަލުން އަރިހުގައި ، ދުލުން ނިޔަތް ކިޔުން ، އެއީ ދީނުގައި އަލަށް އުފެދިގެންވާ ބިދުޢައެކެވެ. ވުމާއިއެކު ، މިކަމުން ސަމާލުވުން ހުއްޓެވެ.

ރޯދައިގެ ވަގުތު

ޔަޤީނުވެސް މާތް الله ވަނީ ، އަޅުގަނޑުމެން ރޯދަ ހިފަންޖެހޭ ވަގުތު ، ވަކިން ފުރިހަމައަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވާފައެވެ. އެގޮތުން މާތް الله ސޫރަތުލްބަޤަރާގައި ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ މިފަދައިންނެވެ:

﴿ ... وَكُلُواْ وَٱشْرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلْخَيْطُ ٱلْأَبْيَضُ مِنَ ٱلْخَيْطِ ٱلْأَسْوَدِ مِنَ ٱلْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُّواْ ٱلصِّيَامَ إِلَى ... ﴿١٨٧﴾ ﴾

البقرة: ١٨٧

މާނައީ: "އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކައިބޮއި ހަދާށެވެ. ފަތިހުގެ ސަހަރުން ކަޅުކަރުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރެއިން ހުދުކަރު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފާޅުވާންދެން. ދެން އެއަށްފަހު ، ރޭގަނޑަށްދާންދެން ތިޔަބައިމީހުން ރޯދަ ފުރިހަމަ ކުރާށެވެ."

އެހެންކަމުން ، މުސްލިމުން ރޯދަހިފުމަކީ މާތް الله ކަނޑައަޅުއްވާ ބާރަސްކަންތަކުގައިވާ ވަރުބޮޑު ފަރުޟުއްސާދުގެ އަލިފާނުވިއްސުރުން ފަހިވެގެން އިހު ޖުއްސުމަށް ދާނެކަމެވެ.

ރޯދަ ފާސިދުވާ ކަންތައް

- **ޖިމާޢުވުން:**

މިއީ ރޯދަ ފާސިދުކުރާ ކަންތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ބޮޑު ކަންތަކެވެ. ރަމަޟާންމަހުގެ ދުވާލު ރޯދައަށްހުރެ ، އަނބިފިރިކަމުގެ ގުޅުން ހިނގައިފިނަމަ ، މަނިބޭރުވިޔަސް ނުވިޔަސް ރޯދަ ގެއްލިގެންދެއެވެ. އަދި އޭގެ ބަދަލުގައި ކައްފާރާއެއް ވާޖިބުވެއެވެ. އެމީހަކު ރޯދަ ޤަޟާކުރުމާއެކު ކައްފާރާ އަދާކުރަން ވާޖިބު ވާނެއެވެ. އެއީ ، އަޅަކު މިނިވަން ކުރުމެވެ. އެކަމުގެ ވަސީލަތްކަން ނެތް މީހާ ، ޖެހިޖެހިގެން ދެމަސް ރޯދަ ހިފުމެވެ. އެކަމަށް ކުޅަދާނަވެގެން ނުވާ މީހާ ، 60 މިސްކީނުންނަށް ކާން ދިނުމެވެ.

މިކަމުގެ ދަލީލަކީ: އަބޫ ހުރައިރާ رضي الله عنه ރިވާކުރައްވައެވެ. މިހެން މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ގެ އަރިހަށް އައިސް ދަންނަވައެވެ. "الله ގެ ރަސޫލާއެވެ! އަޅުގަނޑު ހަލާކުވެއްޖެއެވެ!" "ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ: "ތިބާ ހަލާކުވީ ކޮންކަމަކުން ހެއްޔެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވައެވެ. "ރަމަޟާން މަހުގެ ދުވާލު އަޅުގަނޑުގެ އަނބިކަނބަލުންނާއި އަނބިފިރިކަމުގެ ގުޅުން ހިންގައިގެންނެވެ." ދެން ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "އަޅަކު މިނިވަންކުރުމަށް ތިބާއަށް ކުޅަދާނަވާހެއްޔެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވައެވެ. "ނުކުޅެދެއެވެ." ރަސޫލާ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "ފަހެ ، ޖެހިޖެހިގެން ދެމަސްދުވަހު ރޯދަހިފުމަށް ކުޅަދާނަވާހެއްޔެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވައެވެ. "ނުކުޅެދެއެވެ." ރަސޫލާ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "ފަހެ ، ފަސްދޮޅަސް މިސްކީނުންނަށް ކާންދިނުމަށް އެއްޗެއް ލިބިގެންވޭހެއްޔެވެ؟" އޭނާ ދަންނަވައެވެ. "ނުކުޅެދެއެވެ." ދެން އޭނާ އިށީނެވެ. ދެން ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގާތަށް ކަދުރު އެއްފޮށި ގެނެސްދެވުނެވެ. އަދި ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "މިއީން ސަދަގާތްކުރައްވާށެވެ." އޭނާ ދަންނަވައެވެ. "އަޅުގަނޑުމެންނަށްވުރެ ފަގީރު ބަޔަކަށް ހެއްޔެވެ؟ ފަހެ މަދީނާގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށްވުރެ އެއްވެސް ބޭނުންތެރި ގެއެއް ނުވެއެވެ." އޭނާ ދަންނަވައެވެ. ދެން ރަސޫލާގެ ކަތިރޯމާފާއްގަނޑު ފެންނަހާވަރަށް ހިނިތުންވެ ވަޑައިގަތެވެ. އަދި ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ. "ފަހެ ތިބާގެ ގެވެށި މީހުންނަށް ކާންދޭށެވެ". (متفق عليه).

ދުވާލު ރޯދަ އަށް ހުރެ އަނބިފިރިކަމުގެ ގުޅުން ހިންގާމީހުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް ، މިދަރިވަރުން ވަރަށް ރަނގަޅަށް އެނގެއެވެ.

- **ގަސްތުގައި އެއްޗެއް ކެއުން ނުވަތަ ބުއިން:**

ރޯދަމަހު ދުވާލުގައި ، ރޯދައަށް ހުރެ މީހާ ގަސްތުގައި އެއްޗެއް ކައިފިނަމަ ނުވަތަ ބޯއިފިނަމަ އެރޯދަ ރޯދަ ފާސިދުވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ، ރޯދަ ފާސިދުވިޔަސް ، އެހެނިހެން ރޯދަވެރިންނާ އެއްފަދައިން، ދުވަހުގެ ބާކީ އޮތްބައިގައި ، އޭނާވެސް ކެއުން ބުއިމުން ދުރުވުން ވާޖިބުވެގެންވެއެވެ. ދެން ، އިތުރަށް، މާތް الله އަށް ތައުބާވާން ޖެހޭނެއެވެ. އެއަށްފަހު ، ރަމަޟާންމަސް ނިމުމަށްފަހު ، އެ ފާސިދުވި ރޯދަ ، ގަޟާކޮށްދޭން ޖެހޭނެއެވެ.

އަދި ހަމައެފަދައިން ، ހޭއްޓަވައިގެ ޖިމާޢުކުރުން ނުވާފަ ހޯދިގެ ވެރިޔާއަން ކާއްވާއި ދިމާ އެއްޗެއް ވާސިލުވެއްޖެނަމަ ރޯދަ ގެއްލިގެންދެއެވެ. މިކަން އެނގުމަކީ ވެރިކަން ބޭރުމީހުންނަށް ނުވަތަ އަނގަމުން ސަތަބީލާތަކުން ކެއުން ބުއިމުން ނުފެތޭ ވެފަ ހިނގެން ފެށިގަތެވެ.

- **ގަސްތާ ޖައިގެން މަނި ބޭރުވުން:**

އެއީ ، ޝަހުވަތުގައި އަތް އަނބިކަނބަލުންގެ ޤުރުބަތުގައި ބީމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ބޮސްދިނުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ އެފަދަ ހިތްވަރެއް ކުރުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ އެފަދަ މަސްޖަހައި ބޮޑުވުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ އަތުއޮޅާ އަތުން ކުރި ކަމެއްގެ ސަބަބުން ފިތުނަ މަނި ބޭރުވެއްޖެއެވެ. މިފަދަ ސަބަބު ގެދުވެރިވެގެން މަނި ބޭރުވެއްޖެނަމަ ، އެމީހެއްގެ ރޯދަ ފާސިދުވާނެއެވެ.

އެހެންކަމުން ، މިފަދައިން ރޯދަ ފާސިދުކުރާފަދަ މިހެންގެ މަޢުޞިޔަތް އޮތީ އެކަމަށް ތައުބާވެ އެ ރޯދަ އަލުން ޤަޟާކުރުމެވެ. (ޖިމާޢުވުމުގެ ސަބަބުން ދޭން ޖެހުން ފަދަ ކައްފާރާއެއް ދިނުން މިބައިމީހުންގެ މައްޗަކަށް ނުވެއެވެ. އެއީ ހަމައެކަނި ، ޖިމާޢުވުމުގެ ބަދަލުގައި ހުރެގެން ކައްފާރާ ދިނުމެވެ.)

*** <u>މުހިންމު 2 ނުކުތާއެއް:</u>**

* ގަސްތާ ނުލައި މަނި ބޭރުވުމަކީ (މިސާލަކަށް ބައްޔެއްގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ނިދިގައި) ، އެފަދަ މިހެންގެ ރޯދަ ފާސިދެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އޭނާގެ ރޯދައަށް އެކަމުގެ ސަބަބުން އެއްވެސް އުނިކަމެއް ނާންނާނެއެވެ. އެހެނީ މައްޗަށް އޮތްގޮތަށް ކަމަކީ ، ޤުދުރަތީ ގޮތުން ސަބަބުން ހިނގައިގެންދާ ކަމެކެވެ.

* އަސްލު ނުކުތާއަކީ، ރޯދަހިފާ އެމީހާ ކުރިކަމުގެ ސަބަބުން ޖިސްމުގެ ރިފައި ހުރި މިނާ، އިރު އެހިގެން ދިޔަ އޭނާ ފެންފިޔާ ހަރުއްޖެހަދާ ދެން ހަދާފައިވާނެއެވެ. މި މިންގެ މައްސަލަ އެކީ އެވަރަށް ފެންވަރު ރަނގަޅުވުމެވެ. ރޯދައަކަށް އެކަމުން އަސަރެއް ނުކުރާނެއެވެ.

- **ބަނޑުހައި ތޫނުލަން ފިލުވަން ޖަހާ އިންޖެކްޝަން:**

މިފަދަ ގޮތަކަށް ހަދާފައި ހުންނަ އިންޖެކްޝަންތައް ޖަހައިފިނަމަ އެމީހެއްގެ ރޯދަ ފާސިދުވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ، މިއާ ހިލާފަށް މިފަދަ އެއްވެސް ކާބޯ ނުހިމެނޭ އިންޖެކްޝަނެއްގެ އެއްވެސް މައްސަލައެއް ނެތެވެ. އެމީހެއްގެ ރޯދަ ފާސިދު ނުވާނެއެވެ.

- **ތޭ އަޅުން:**

މިސާލަކަށް ، ރޯދަވެރިޔާގެ ހަށިގަނޑުން ގިނަ އަދަދަކަށް ތޭ އުނގުޅުމުގެ ސަބަބުން ތޭ އަޅަން ޖެހުމެވެ. މިފަދައިން ތޭ އަޅަން ޖެހިއްޖެނަމަވެސް ، ރޯދަ ފާސިދުނުވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން ، އެ ރޯދަ ފުރިހަމަ ރޯދައަކަށް ވާނެއެވެ.

- **ޙައިޟު ނުވަތަ ނިފާސްގެ ލޭ ފެށުމުން:**

ޙައިޟުވެރިންނާއި ނިފާސްވެރިންގެ މައްސަލައަކީ އެ މުއްދަތުގައި ރޯދަ ހިފުމަކީ ޙަރާމްވެގެންވާ ކަމެކެވެ. މިބައިމީހުންނަށް ހިފެން ނެތް ރޯދަ، އެ މުއްދަތުގައި ދޫކުރި ރޯދަ ޤަޟާކުރުން ރޯދަވެރި ވާޖިބުވެއެވެ.

- **ރޯދަވެރިޔާގެ ގައިން ލޭ ބޭރުކުރުން:**

މިއީ ހިޖާމާކުރުމާއި ، ބަލިމީހަކަށް ލޭ ހަދިޔާކުރުން ފަދަ ކަމެއް ކުރުމެވެ. މިކަހަލަ ކަމެއް ކުރުމުން ރޯދަވެރިޔާގެ ރޯދަ ގެއްލޭނެއެވެ.

ނަމަވެސް ، ކުޑަ މިންވަރަކަށް ބޭރުވުމުގެ ސަބަބުން ރޯދަ ނުގެއްލޭނެއެވެ. މިސާލަކަށް ހަށިގަނޑުން ޓެސްޓް ހަދާލުމުގެ ސަބަބުން އަނބުރާ ލޭ ، ލޭގެ ޓެސްޓް ހަރަނގާ ނަގާ ހުރި ކޮށްފައިވާ ސަބަބުން ރޯދަ ނުގެއްލޭނެއެވެ. ހަމަ އެފަދައިން ، ދަތުގެ އަޑިފުރުގެ ސަބަބުން ، ހިމަބައިން އަނބުރާ ޚާއްޞަ ، ނޭފަތުން އަނބުރާ ދާ ސަބަބުންވެސް ރޯދަ ނުގެއްލޭނެއެވެ.

- **ގަސްދުގައި ހޮޅުން:**

ރޯދަވެރިޔާ ގަސްދުގައި ހޮޅައިފިނަމަ އޭނާގެ ރޯދަ ފާސިދުވާނެއެވެ. ނަމަވެސް ، ބޭއިޚްތިޔާރުގައި ހޮޅެއިފިނަމަ ކަމަކު ރޯދައަށް އެކަމުން އަސަރެއް ނުކުރާނެއެވެ. ރޯދައެއް ނުގެއްލޭނެއެވެ.

ރޯދައިގެ ހިކުމަތްތަކާއި ފައިދާތައް

1 - ރޯދައަކީ އަޅާ އޭނާގެ ވެރި ރައްބާ ކައިރިކޮށްދޭ އަޅުކަމުކަމެވެ. އެހެނީ، ކެއުމާއި ބުއިމާއި ޖިންސީ އެދުން އޭނާ ދޫކޮށްލަނީ އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަތުމަށް، ސަވާބުގެ ބާރުވެރިކަމުން ކަމަށްވާތީއެވެ.

2 - ރޯދައަކީ އަޅާގެ ނަފްސުގެ މައްޗަށް ކޮންޓްރޯލް ގެންނަން ދަސްކޮށްދޭ ކަމެކެވެ. އެހެނީ، ނަފްސު އެދޭ ކަންތައްތަކުން އޭނާ ނަފްސު މަނާކޮށް ހިފެހެއްޓެވެ. މިކަމުގެ ސަބަބުން، އޭނާގެ ނަފްސު ނަފްސުގެ މައްޗަށް ކޮންޓްރޯލް ލިބި، ހަރާމުގެ ނަޒަރު، މާތް الله ގެ ރުއްސުވުން ހޯދުމާ ދިމާލަށް މިސްރާބު ޖެހިފައެވެ.

3 - ރޯދައިގެ ހިކުމަތުގެ ތެރޭގައިން އެންމެ ބޮޑު އަދި އެންމެ ފާޅުވީ ހިކުމަތަކީ މާތް الله އަށް ތަޤުވާވެރިވުމެވެ. އެހެނީ، މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައި މިފަދައިންނެވެ:

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيۡكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَتَّقُونَ ١٨٣ ﴾

البقرة: ١٨٣

މާނައީ: "އޭ އީމާންވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެވުނު ފަދައިން ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށްވެސް ރޯދަ ފަރުޟުކުރެވިއްޖެއެވެ. (އެއީ) ތިޔަބައިމީހުން ތަޤުވާވެރި ވުމަށްޓަކައެވެ."

މާތް الله އަށް ތަޤުވާވެރިވުމަކީ، އެ އިލާހު އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައް އަދާކުރުމާއި ނަހީ ކުރެއްވި ކަންތަކުން ދުރުހެލިވުމެވެ.

4 - ރޯދައިގެ ހިކުމަތްތަކުގެ ތެރޭގައިން ހިމެނޭ އަނެއް ކަމަކީ، މުއްސަނދިން، އެމީހުންނަށް މާތް الله ދެއްވާފައިވާ މުއްސަނދިކަމުގެ ނިޢުމަތުގެ ޤަދަރު، މާތް الله އަށް ހަމްދާއި ޝުކުރުކުރުމެވެ. އަދި ބިރުގެ ފަޤީރު މުސްކިނުންގެ ފަޤީރުކަމުގެ ހާލު އިޙްސާސްކޮށް، އެބައިމީހުންނަށް އިޙްސާންތެރިވުމަށް ހިތްވަރުދޭކަމެއްކަމުގައެވެ.

5 - ރޯދައިގެ ޙިކުމަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ އަނެއް މުހިންމު ކަމަކީ ، މައިދާއަށް އަރާމުގެ ވަގުތުތަކެއް ލިބެއެވެ. މިކަމަކީ ، ސިއްޙީ ގޮތުން އެގޭ ފައިދާ ސާބިތުވެފައިވާ ކަމެކެވެ.

6 - ރޯދައިގެ ފައިދާތަކުގެ ތެރެއިން ބާކީވާ އަނެއް ފައިދާއަކީ ، ރޯދަހިފުމުގެ ސަބަބުން އަޚާއަށް ކެތްތެރިވާން ދަސްވެއެވެ. އާދޭ އާދަ ޝަހުވަތުގެ މައްޗަށް އަދި ކެތްތެރިވާ ކެތްތެރިވުންތަކެވެ.

7 - އަނެއް ފައިދާއަކީ ، ރޯދަހިފުމުގެ ސަބަބުން އަޚުލާޤީގޮތާއި އަދަބު ގަވާއިދު ، އަޚުލާޤީގޮތް ކުރުމަށް ފަސޭހަވުމެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ތެރޭގައި ދުރުވުމެވެ.

ރޯދައިގެ އަދަބުތައް

މިބައިގައި މި ބަޔާންކުރަނީ ރޯދައިގެ ބައެއް އަދަބުތަކާއި ޙުކުމްތަކެވެ. މި އަދަބުތަކުގެ ތެރޭގައި ވާޖިބުކަންތަކާއި ސުންނަތްތަކާއި ކަރާހިޔަތްތައް އެކުލެވިގެންވެއެވެ. އެގޮތުން ، އެކަމަކީ ސަލާމަތްވާ ކަންތައްތަކެވެ.

1 - އިފްޠާރުކުރުމުގައި ރޯދަ ވީއްލުމަށް އަވަސްވެގަތުން:

އަނަސް މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ބަޔާންފުޅުކުރެއްވިކަމަށް ރިވާވެގެންވެއެވެ: "لا يزال الناس بخير ما عجلوا الفطر" (متفق عليه). މާނައީ: " މީސްތަކުން ރޯދަ ވީއްލުމަށް އަވަސްވާ ހާއްދަ ހިނދަކު (އެބަހީ: އިފްޠާރުކުރުމަށް) އެބައިމީހުން ހެޔޮކަން ލިބިގެން ހުންނާނެއެވެ."

2 - ތާ ކަދުރުން ނުވަތަ ހިކި ކަދުރުން ނުވަތަ ފެނުން ރޯދަ ވީއްލުން:

މާތް الله ރަސޫލުންގެ އަނަސްގެ ރިވާ ޙަދީޘެއްގައިވެއެވެ. "كان النبي صلى الله عليه وسلم يفطر قبل أن يصلي علي رطبات ، فإن لم تكن رطبات فتمرات ، فإن لم تكن تمرات؛ حسا حسوات من ماء" (رواه الترمذي وصححه الألباني). މާނައީ: "ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ނަމާދު ކުރެއްވުމުގެ ކުރިން ތާ ކަދުރުން ރޯދަ ވީއްލަވައެވެ. ތާ ކަދުރު ނެތިއްޖެނަމަ ، ހިކި ކަދުރު ކާވަރުފުޅުކުރައްވައެވެ. ހިކި ކަދުރު ނެތިއްޖެ، ފެން ތަކެއް ހިއްޕަވައެވެ".

3 - ރޯދަވީއްލާއިރު ދުޢާކުރުން:

އަނަސް ، މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ބަޔާންފުޅުކުރެއްވިކަމަށް ރިވާވެގެންވެއެވެ. "إِنَّ لِلصَّائِمِ عِنْدَ فِطْرِهِ دعْوَةٌ مَا تُرَدُّ " (ابن ماجه وصححه البوصيري). މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ، ރޯދަވެރިޔާއަށް ރޯދަ ވީއްލާއިރު ކުރާ ދުޢާ (އިޖާބަ ނުކުރައްވާ) ރައްދު ނުކުރައްވާނެ ހުއްޓެވެ."

ކިޔުއްވި ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ އަރިހުން ވާރިދުވެފައިވާ ދުޢާތައް ވެސް އެބަހުރެއްޖެވެ.
އެގޮތުން:

"اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ ، وَعَلى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ " (رواه أبو داود).

މާނައީ: "އޭ الله! ތިބާރަސްކަލަށްޓަކައި މިއަދާ ރޯދަ ހިފީމު ، އަދި ތިބާ އިލާހުގެ ރިޒުޤުން މިއަދާ ރޯދަ ވީއްލީމެވެ."

" ذَهَبَ الظَّمأُ ، وَابْتَلَّتِ الْعُرُوْقُ ، وَثَبَتِ الأَجْرُ إِنْ شَاءَ الله " (رواه أبو داود)

މާނައީ: "ކަރު ހިއްކުން ފިލައިފިއެވެ. އަދި ނާރުތަކަށް ތެތްކަން ލިބިއްޖެއެވެ (ނާރުތަކަށް ތެޔޮކަން ލިބިއްޖެއެވެ). އަދި މާތް الله ގެ އިރާދަފުޅުން އަޖުރު ކަނޑައެޅިއްޖެއެވެ."

އިސްލާމީދީނަކީ ދީ ދުޢާއަކީވެސް މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ރޯދަވީއްލެވީ ހިނދު އެކަށޭގޮތަށް ކިޔުއްވި ކަމަށް ސައްޙަ ހަދީޘްތަކުން ވާރިދުވެފައި ހުރި ދުޢާތަކެކެވެ. އެހެންކަމުން، އަޅުގަނޑުމެން ރޯދަ ވީއްލާއިރު އެ ދުޢާތައް ކިޔުން ސުންނަތެއް ވެގެންވެއެވެ.

4 - ހާރު ކެއުން ލަސްކުރުމާއި އެކަމަށް ސަވާބުވުން:

އަނަސް، މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ރިވާކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްގައި ވަނީ މިފަދައިންނެވެ: "تسحروا ، فإن في السحور بركة ولا يزال الناس بخير ما عجلوا الفطر ، و أخروا السحور " (متفق عليه)

މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުން ހާރު ކާށެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، ހާރު ކެއުމުގައި ބަރަކާތް ހުއްޓެވެ. އަދި (ރޯދަވީއްލުމަށް ވަގުތު އައުމުން) އަވަހަށް ރޯދަވީއްލުމުގައި، (ވީހާވެސް ފަސްކޮށް ގާތްކޮށް) ހާރުކެއުން ލަސް ކުރާހާ ހިނދަކު މީސްތަކުން ހެޔޮކަމުގައި ދެމިހުންނާނެއެވެ."

އެހެންކަމުން، ސުންނަތަކީ ގޮތަކީ، ހާރު ކެއުން ވީހާވެސް ލަސް ކުރުމެވެ. ވީހާވެސް ފަޖުރާ ކައިރިވާ ވަގުތު ހާރުކެއުން ބޮޑެވެ.

މާތް الله ރުއްސުންތެރިވި ޒައިދު އިބްނު ޘާބިތު ވިދާޅުވިއެވެ: "تسحرنا مع النبي صلى الله عليه وسلم ، ثم قام إلى الصلاة. قال أنس ليزيد: كم كان بين الأذان والسحور؟ قال: قدر خمسين آية" (متفق عليه).

މާނައީ: "އަހަރެމެން މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އާއެކުގައި ހާރު ކައިމުއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، އެކަލޭގެފާނު ނަމާދަށް ތެދުވިއެވެ. ޒައިދު ކައިރިން އަނަސް ސުވާލުކުރައްވައިފިއެވެ: ހާރުކެއުމާއި ބަންގި ގޮވުމާއި ދެމެދު ހުރީ ކިހާ ވަގުތެއްގެ ތަފާތެއްތޯއެވެ؟

ހަޖީރު ޖަވާބުދެއްވިއެވެ: ފަންސާސް އާދަމުގެ މީސްތަކެވެ. (އެބަހީ: ފަންސާސް އާދަމް ކިޔަވާ ނިބޭނާ ވަޒުމު ކާލާބަލާ.)"

5 - ނުބައި ކަންތަކުން އަތްދުރުވުމާއި ދުލު ރައްކާތެރި ކުރުން:

މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ: **"الصيام جنة ، فإذا كان يوم صوم أحدكم ، فلا يرفث ولا يجهل ، فإن امرؤقاتله أو شاتمه فليقل: إني صائم "** (متفق عليه). މާނައީ: "ރޯދައަކީ އައްޑަނައެކެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކު ރޯދަހިފާ ދުވަހު ހުތުރު ވާހަކަ ނުދައްކާ ، ވަކި ޝަހުވާނީ އަމަލުތަކުން އެއްކިބާވެ ދުރުވާށެވެ. އަދި ބޭއަދަބު ވާހަކަ ދައްކައިގެން ޖާހިލު ކަންކަމުގައި ނުބުރާށެވެ. އަދި މީހަކު އޭނާއާ ޙަމަލާދީ ފުރައްސާރަކޮށްފިނަމަ ހަމައެކަނި ބުނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ، އަހުރެން މިހިރީ ރޯދައަށްވެ."

އަދިވެސް މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅު ކުރެއްވިއެވެ: **"من لم يدع قول الزور والعمل به والجهل ، فليس لله حاجة في أن يدع طعامه وشرابه"** (رواه البخاري). މާނައީ: "ނުބައި ބަސްބުނުމާއި ދޮގުހެކިބަހަށް އަދި (ނުބައި އަމަލު) ޖާހިލު އަމަލު ކުރުމާއި ދުރުނުވާނަމަ (ރަސްކަލާނގެ!) ވަކި މާތް الله އެފަދަ މީހެއްގެ ކެއުމާއި ބުއިމުން ދުރުވެގެންވުމަކީ އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމެއް ނޫނެވެ."

6 - ރޯދަވެރިންނަށް ރޯދަވީއްލުން ދިނުން:

ރޯދަ ވެރިންނަށް ރޯދަ ވީއްލުން ދިނުމަކީ ވަރަށް މަތިވެރި ކަމެކެވެ. އެކަމުގެ ޘަވާބާއި ދަރުމައިގެ ވާހަކަތައް މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ގެ ޙަދީޘްތަކުން ފެންނަން އެބަހުރެއެވެ.

ކީރިތި ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅު ކުރެއްވިއެވެ: **"من فطر صائما كان له مثل أجرهم من غيـــر أن ينقص مـــن أجورهم شيئا "** (سنن ابن ماجه). މާނައީ: "ރޯދަވެރިއަކަށް ރޯދަވީއްލުން ދިނީ މީހަކަށް އެ ރޯދަވެރިޔާއަށް ލިބޭ އަޖުރު އެހާމަކަށްވެސް ލިބޭ ހުއްޓެވެ. އަދި އެ ރޯދަވެރިޔާގެ އަޖުރުން އެއްވެސް މިންވަރެއް އުނިވުމަކާ ނުލައެވެ."

7 - ސަޙަރުކޮށް ކެއުމާއި ދިރާސާކަން އިތުރުކުރުން:

އަހަރެމެން ، الله ގެ ރަސޫލާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ގެ ދިރާސާކަން ރަމަޟާންމަހުގެ ޖެހިލަ ، އިސްލާހާއަށް އެކަށީގެންވާ އިތުރު ކުރުމެވެ. އެކަމުން ފަހުރުވެރިންގެ މީސްސިންކަން އަދި އާންމު މުސްލިމުންނަށް ވަރަށް ބޮޑަށް ދިރާސާގެ ފައިދާން ސަޙަރުކޮށް ކެއުމާ އުފެއްދެވިއެވެ.

އެހެންކަމުން ، އަޅުގަނޑުމެންގެ މައްޗަށްވާނީ އެ މާތް ނަބިއްޔާގެ صلى الله عليه وسلم މި ސުންނަތް ދިރުވާ ، ރަމަޟާން މަހުގައި އަޅުގަނޑުމެންގެ ދީނީ ހާލަތާއި ސަގާފީ ކަންކަން އިތުރު ކުރުމެވެ. މިއީ ވަރަށް މަތިވެރި ކަމެކެވެ.

8 -ޤިޔާމު ތަރާވީހް ކިޔަވުން ދިގު ކުރުން:

ރަމަޟާން މަހަކީ އެ މަހެއްގައި ޤިޔާމު ތަރާވީހް ބާއްވައިގެން މަސްވަރުވާ. އަދި ، ކާންދު އަހަރެއްގެ ރަމަޟާންމަހުގައި ، މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ، ޖިބްރީލް عليه السلام އާއެކު، ޤިޔާމު ތަރާވީހް މުޅިރޭ ކުރައްވާ ދެ ފަހަރަކު ހަތިމްކުރައްވާ ކަމަށް ސުންނަތުން ވާރިދުވެފައިވެއެވެ.

އަދި އުއްމަތުގެ ސަލަފުން ، އިބާދަތުން ކުރައްވާ ގިނަ މަސައްކަތްތަކެއް ހުއްޓާލައްވާ ، ތަރާވީހް ތިލާވަތު ކުރުމަށް ވަގުތު ހުސްކުރައްވައެވެ.

ރަމަޟާންމަހަކީ ތަރާވީހުގެ މަސްވަރެވެ. އެހެންކަމުން ، ރަމަޟާން މަހުގައި ތަރާވީހް ތިލާވަތްކުރުމަކީ، މާތް ވަގުތާ މުޅު އިތުރު ސުންނަތެކެވެ. ރަމަޟާންމަހުގައި ހަތިމުގެ ކުރުވުމ ކާންދު މުސްލިމުކަލުން ބެލުން ހުޅަށް އެހެންނުންނަށް ، ރަމަޟާންމަހުގެ ދަރުމަތާއި ފާއިދާ އެދިގެން ތަރާވީހް ކިޔުމި މިނަކާ ދެންނެވުމަކީ އުދަނގޫ ކަމެކެވެ.

9 -ރަމަޟާންމަހުގައި ތަރާވީހް ކުރުން:

ރަމަޟާންމަހުގައި ތަރާވީހް ނަމާދު ޖަމާޢަތުގައި އަދާކުރުމަކީ ސުންނަތެކެވެ. ރަމަޟާންމަހުގައި އަދާކުރާ މި ތަރާވީހް ނަމާދަކީ ކިޔަމުން ޤިޔާމުލައިލެވެ. މި އަޅުކަމުގެ މަތިވެރިކަމާއި ނިސްބަތުން ކުރައްވާ މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ޙަދީޘްގައި ވެއެވެ.

(من قام رمضان إيمانا واحتسابا ، غفر له ما تقدم من ذنبه) (متفق عليه). ، މާނައީ: "ފަސްވާބާއި ދަރުމަ އެދިގެން ރަމަޟާންމަހުގައި ތަރާވީހް ކުރާ މީހާގެ ކުރީގެ ފާފަތައް ފުއްސަވައިދެއްވެއެވެ."

10 -އިޢުތިކާފު ކުރުން:

ދުނިޔޭގެ ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم ، ކާންދު ރަމަޟާން މަހުގެ ފަހު ދިހަ ދުވަހު އިޢުތިކާފު ކުރައްވާ ކަމަށް ޞައްޙަ ޙަދީޘްތަކުގައި ވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ ، އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ފަހު ރަމަޟާނުގައި މިނޫން ދުވަސް އިޢުތިކާފު ކުރައްވައެވެ.

އިޢުތިކާފުކުރުމާ ޖިމާޢު ވައްޓަފާން ވަކިވި ގިނަ ގިނައިން ފުރުޞަތު ލިބިގެންވާ ކަމުގައި، މާތް الله ވަޙީން ހަނދުމަކުރުމާއި، ދުޢާކުރުމާއި، ޤުރުއާންކިޔުމާއި، މިފަދަ އަޅުކަންތަކުގައި މަޝްޣޫލުވުން ހުރުމެވެ. އަދި، އިޢުތިކާފު ކުރުމުގެ މަޤްޞަދަކީ ދުނިޔާގެ ހަރަކާތްތަކުން އެކަހެރިވެ މާތް الله ގެ ޒިކުރުން ލިބޭފަދަ އަޅުކަންތަކުގައި ކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރުމެވެ.

11 -ލައިލަތުލްޤަދްރި ހޯދުމަށް މަސައްކަތްކުރުން:

އުއްމަތަށް މާތް ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅު ކުރައްވާފައިވާ ފަދައިންނެވެ. "**تحروا ليلة القدر في الوتر من العشر الأواخر من رمضان** " (متفق عليه) މާނައީ: "ރަމަޟާން މަހުގެ ފަހު ދިހަރޭގެ އޮނަރޭރު ތަކު ލައިލަތުލްޤަދްރި ތަކު ހޯދުމަށް މަސައްކަތްކުރައްވާށެވެ."

އެހެންކަމުން، އެކަލޭގެފާނު صلى الله عليه وسلم ، ރޯދަ މަހުގެ ފަހު ދިހަރޭގައި އިޢުތިކާފުވަން ވަޑައިގަންނަވައެވެ. ލައިލަތުލްޤަދްރިވާ ރޭގެ ފުރުޞަތު ލިބިވަޑައިގަތުމަށް ހޯދައި ފުރުޞަތު ނަގަނީ ބަޔަކު ޖަހާ ހިނގާ ތަފާތު ގަޑިތަކެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު އަޅުކަމަށް ތެދުވެ ވޭތުކުރައްވާ އަދި ގިނަ ކުރުމަށް ހިތްވަރު ދެއްވާ އަޅުކަމެވެ.

ހަމައެފަދައިން އެ ރޭ އަޅުކަން ކުރުމަށް ބާރުއަޅުއްވާ ޙަދީޘްފުޅު ކުރައްވަމުން: "**من قام ليلة القدر إيمانا واحتسابا ، غفر له ما تقدم من ذنبه** " (متفق عليه) ، މިފަދައިންނެވެ. މާނައީ: "ޢީމާންކަމާއި ދެން ލައިލަތުލްޤަދްރި ރޭ ތެދުވެ އަޅުކަންކުރާ މީހެއްގެ ކުރިން ކުރި ފާފަތައް ފުއްސަވައިދެއްވެއެވެ."

އެ ރޭ ޤިޔާމުކުރުމާއި ، ތިލާވަތު ކުރުމާއި ، ދުޢާކުރުމާއި ، ޚިދުމަތްކުރުމާއި ، ޒިކުރު ކުރުމާއި ، ދުޢާކުރުމާއި ، އިސްތިޣްފާރުކުރުމާއި މާތް الله ގެ ޙަޟްރަތަށް ތައުބާވުމާއި ، މިފަދަ ކަންތައްތަކުގައި އެ ރޭގެ ވަގުތު ހޭދަކުރުމެވެ.

އުއްމުލް މުއުމިނީން ޢާއިޝާ ރަޟިޔަ الله ޢަންހާ ، ރަސޫލު ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ގެ ޙަޟްރަތުން ސުވާލު ދެންނެވިއެވެ. އެ ރޭ އެކަލޭގެފާނަށް އެނގިއްޖެއްޔާ ކިޔަންވީ ދުޢާއަކީ ކޮބައިތޯއެވެ. ރަސޫލު الله ޖަވާބު ދެއްވިއެވެ. ކިޔާށެވެ: "**قولي: اللهم إنك عفو تحب العفو فاعف عني**" (الترمذي). މާނައީ: "ކިޔާށެވެ. އޭ ހަމައެކަނި ޢަފޫކުރައްވާ الله ، ތިބާ الله މި ފާފަ ފުއްސަވާ އަދި ފާފަ ފުއްސެވުމަށް ލޯބިވާ ކަލާނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، މިއަޅާއަށް ފާފަ ފުއްސަވާދެއްވާށެވެ."

12 -ރަމަޟާން މަހުގައި އުމްރާވުން:

ރަމަޟާން މަހުގައި ކުރާ އުމްރާއަކީ ވަރަށް މުސްތަޙައްބު އަޅުކަމެކެވެ. އަދި ހައްޖާއި އެއްފަދަ ކަމެކެވެ. ނުވަތަ މާތް ނަބިއްޔާ صلى الله عليه وسلم އާއެކު ހައްޖެއް ކުރުމާއި އެއްފަދަ ކަމެކެވެ.

އެހެނީ، الله ގެ ރަސޫލާ صلى الله عليه وسلم ޙަދީޘްފުޅު ކުރައްވަމުން ވިދާޅުވިއެވެ. **"عمرة في رمضان تعدل حجة – أو قال: حجة معي"** (رواه البخاري). މާނައީ: "ރަމަޟާންމަހުގައި ކުރާ އުމްރާއަކީ ހައްޖާއި އެއްފަދަކަމެވެ- ނުވަތަ ޙަދީޘްފުޅުގައިވާގޮތުން: ތިމަންކަލޭގެފާނާއި އެކު ހައްޖެއް ކުރުމާއި އެއްފަދަކަމެވެ"

ރޯދަ ޤަޟާކުރުން

- ޝަރުޢީ އުޒުރުވެރިވެގެން ރޯދަ ދޫކުރި މީހުންނާއި، އުޒުރަކާ ނުލައި ރޯދަ ދޫކުރި މީހުންނާއި، ރޯދަ ވާޖިބުވެފައިވާ ކަމެއް ކުރުމުގެ ސަބަބުން ރޯދަ ގެއްލުނު އެންމެހައި ބަޔަކު ރޯދަ ފަހުން ޤަޟާކުރަން ޖެހޭނެއެވެ. އެހެނީ މާތް الله ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ ވިދާޅުވެއްޖެއެވެ:

﴿... فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ ... (١٨٤)﴾

البقرة: 184

މާނައީ: "(އެ މައްސަލަގެ ރޯދަ ދޫކޮށްލެއްވި ދުވަހު) އެހެންދުވަސްތަކުން އެ ޢަދަދު ހަމަކުރުން ހުށްޓެވެ."

- ރޯދަ ޤަޟާކުރުމަކީ އަވަސްވެގަތުން މުސްތަޙައްބުވެގެންވެއެވެ؛

ރޯދަ ޤަޟާކުރާ މީހާގެ މައްޗަށް އެންމެ އެދެވިގެންވަނީ ރަމަޟާންމަސް ނިމުމާއެކު ދޫކުރެވިފައިވާ ރޯދަތައް އަވަހަށް ޤަޟާކުރުމެވެ. އެހެނީ ބުރުގައި އެޅުވިފައިވާ ޒިންމާއިން އަވަހަށް ބަރީއަވުމުގެ ގޮތުންނެވެ. ނަމަވެސް އަވަހަށް ޤަޟާކުރުމުގެ ހުއްދަތެރިކަމެއް ނަމަ އެކަން ރަމަޟާންމަހަށް އައިސްޖެހެންދެން ލަހުން އެކަން ކުރުމުން އިޖުމާ ކުރެވިފައިވާ ގޮތުގައި ހުއްދަވެގެންވެއެވެ. އެހެނީ ރޯދަ ޤަޟާކުރުމަކީ ވަގުތުތަކުގައި ވަގުތުން ވާޖިބުވެގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް ރަމަޟާންމަހާ ހަމައަށް އެ ލަސްކުރުން ނުރުހެވިގެންވެއެވެ.

ހަމައެކަނިން ރޯދަ ޤަޟާކުރާ މީހުންގެ މައްޗަށް އެންމެ މުސްތަޙައްބު ގޮތަކީ، ގެއްލިފައިވާ ރޯދަ ވަކިވަކިން ޤަޟާކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ޖައްސަޖައްސައިގެން އެކީއެކަށް އެ ރޯދަތައް ޤަޟާކުރުމެވެ. ނަމަވެސް އެގޮތަށް ހިފުން ލާޒިމެއް ނޫނެވެ. ވަކިވަކިންވެސް ޤަޟާކުރެވިދާނެއެވެ.

އަދިހަމައެހެންމެ، ރޯދަ ޤަޟާކުރުން ފަސްކޮށްލައިގެން ހުއްޓައި، ޝަޢުބާން މަސް ވަދެއްޖެނަމަ، ރޯދަ ޤަޟާކުރުން އަވަސްވެގެން ޖާއިޒުނުވާނެއެވެ. ޝަޢުބާން މަހުގައި އާއްމުކޮށް ކުރިޔަށްއިވާ ދުވަސްތަކާއި އޭނާ ޤަޟާކުރަން ޖެހޭ އިތުރާ އެއްވަރުކަމަ، ޖައްސަޖައްސައިގެން ރޯދަތައް ހިފައި ޤަޟާކުރުން ނިންމުން ވާޖިބުވާނެއެވެ. ޝަރުޢީ އުޒުރެއް މަޖުބޫރުވެގެން ގަސްތު ނޫން އެ ރޯދަތައް ފަސް ނުކުރެވޭނެއެވެ.

- **ރޯދަ ޤަޟާނުކުރެވި ހުއްޓާ އަނެއް ރަމަޟާންމަސް ބައްދަލުވާއިރުން؛**

އަދު ރަމަޟާންމަސް ބައްދަލުވުމުގެކުރިން ރޯދަތައް ޤަޟާނުކޮށް ފަސްކޮށްފިނަމަ، އެހެން މައްސަލަވެސް އަދު ރަމަޟާންމަހުގައި ރޯދަ ހިފުމެވެ. އަދި ކުރީ ރަމަޟާންމަހުގައި ދޫކުރި ރޯދަތައް އަދު ރަމަޟާންމަސް ނިމުމުން ޤަޟާކުރުމެވެ.

އަދު ރަމަޟާންމަސް ބައްދަލުވުމުގެކުރިން ޤަޟާ ނުކުރެވުނީ ޝަރުޢީ އުޒުރަކާހުރެގެން ނަމަ، އޭނާގެ މައްޗަށް ވެސް އަދު ރަމަޟާންމަހުގެ ނިމުމުން، ކުރީ ރަމަޟާންމަހުގެ ޤަޟާކުރަން ޖެހޭ ރޯދަތައް ޤަޟާކުރަންވާނެއެވެ. ފިދުޔާ ދިނުމަކީ ލާޒިމް އެއްކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ.

ނަމަވެސް، އެއްވެސް ޝަރުޢީ އުޒުރަކާނުލައިނަމަ، އަދު ރަމަޟާންމަސް ނިމުމުން ދޭން އޭނަ ކުރީ ރަމަޟާންމަހުގެ ރޯދަތައް ޤަޟާކުރުމާއެކު ފިދުޔާ ދޭންޖެހޭނެއެވެ. ފިދުޔާ ދިނުމަކީ ޤަޟާކުރާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް މިސްކީނަކަށް ކާންދިނުމެވެ. ކާންދިނުން ޖެހޭ މިންވަރަކީ، އަހަރެމެންގެ މިހާރު އިސްތިޢުމާލު ކުރާ ގޮތުގެ ބާވަތުން 1/2 ސާޢެއްގެ މިންވަރެވެ. ސާޢަކީ ގާތްގަނޑަކަށް 1.5 ކިލޯގްރާމެވެ.

- **ރޯދަ ޤަޟާކުރަންޖެހިފައިވާ މީހަކު މަރުވެއްޖެނަމަ ކަންތައް ކުރާނީ ކިހިނެއް؟**

ރޯދަ ޤަޟާކުރަންޖެހޭ މީހަކު އެ ރޯދަތައް ނުހިފާ ހުއްޓާ މަރުވެއްޖެނަމަ (ވާރިސުން) ކަންތައް ކުރާނީ ކިހިނެއް ހެއްޔެވެ؟

ރޯދަ ޤަޟާކުރަންޖެހިފައި ހުރި މީހަކު މަރުވެއްޖެނަމަ (ވާރިސުން) ކަންތައް ކުރަންވީ ގޮތާމެދު ޢިލްމުވެރިންގެ މެދުގައިވަނީ ކޮންމެވެސް ވަރަކަށް އިޚްތިލާފު އުފެދިފައެވެ. ނަމަވެސް މިއީ

ރޯދައާބެހޭގޮތުން ދީނީ ނުޞޫޞުތަކުން ކަމަށް ވުމާއިކާ، އިޚްތިލާފުވެކަން ނުވަތަ، އިޚްތިލާފުވެރިންގެ ރައުދުވާގެ ބެލެނިވެރިން އަދުގަސްދު އެންމެ ބޮޑަށް ރައްދު ހުށަހަޅާފައި ބައްސަލާތަކުގެ ހަޖަމުވެއެވެ.

ރޯދަ ފަސްކުރަންޖެހިފައިވާ ނަމަވެސް ފަސްކުރާނަމަ ހުއްޖަތް މަގާމު މީހުން ދެބަޔަކަށް ބެހިގެންވެއެވެ.

ހ. އެއްބަޔަކީ ރޯދަ ފަސްކުރުމުގެ ފިދްޔާ ދިނުން މަގާ ބައްޔަކާހުރެ ދިމާވާނަމަ ބަލިމީހުންނެވެ. އެއީ ރޯދައިގެ ފަސް ކުރުމުގެ ނިޔަތް ޙުކުމް ނުކުރެވުނު ކަމަށްވެސް ވެއްޖެނަމައެވެ. ނުވަތަ ބައްޔެއްގެ ސަބަބުން ކަމަށްވެސް ވެއްޖެނަމައެވެ. ނުވަތަ ދުވަސްވީ މުސްކުޅިކަމުގެ ސަބަބުން ކަމަށްވެސް ވެއްޖެނަމައެވެ. އަދި ރޯދަ ހިފުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ނެތުން ކަމަށްވެސް ވެއްޖެނަމައެވެ. މިބައިމީހުންނާ ބެހޭގޮތުން ޤުރުއާން (ޤިރާ) އިޚްތިލާފުގެ ރައްކާ އެބައިމީހުންގެ ފަރާތުން އެއްވެސް ކަމެއް ކުރަން ނުޖެހޭނެ ކަމަށެވެ.

ށ. ދެވަނަ ބަޔަކީ، އެބައިމީހުންނަކީ ރޯދަ ފުރުސަތު ތިބޭމަހަށް ވެސް ފަސްކުރާކަމަށް ގަބޫލު ކުރާ ބައެއްކަމަށް ވެއްޖެނަމައެވެ. މިބައިމީހުންގެ ވާހަކަ ޤުރުއާނުގައި ފަސްކުރާ ޤާނޫނު ހުރަހަކަށް ވާންޖެހޭނެއެވެ. މިއީ ޤުރުއާނުގެ އިޚްތިލާފުގެ ރައްކާވެ. ޢާއިޝާ ރަޟިޔަﷲ ޢަންހާއާއި އިބްނު ޢައްބާސް ރަޟިޔަﷲ ޢަންހުމާގެ ފަތުވާއަކީ މިއީ ކަމަކަށްވެސް ދިމާވެފައިވާކަމެވެ.

މި ރިސާލާ މި ފޮތުގައި ލިޔުމަށް އަވަހަށްވުމުގެ ދަސްވުމުގެ ބައިތަ (ރަޙިމަ ﷲ ގެ ރަޙްމަތުގެން) ލިބުނު ނިޢްމަތެވެ. އަދި ދުޢާއަކީ މި ފޮތުގައި ކިޔުންތެރިންނަށް ނަފާ އުފައްދައިދޭނެ ކަމަށް، މިއަށްޓަކައި މާތް ﷲ އަށް ޝުކުރުއަދާކުރަމެވެ. އަދި މިފޮތުގެ މަންފާ އެންމެ ފުރިހަމަ ގޮތުގައި މިއަށްޓަކައި ކިޔުންތެރިންނަށް މިންވަރު ކުރައްވާށިއެވެ. آمين.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وآله وصحبه أجمعين والحمد لله رب العالمين.

والحمد لله رب العالمين.

ފިހުރިސްތު